

(इंग्रजीत टंकलिखित न्यायनिर्णयाचा मराठी अनुवाद)

(१९५१) एस. सी. आर १५३

बट्टी नारायण झा आणि इतर

विरुद्ध

रामेश्वर दयाल सिंग आणि इतर.

[न्यायमूर्ती सय्यद फजल अली, न्यायमूर्ती मेहर चंद महाजन,

न्यायमूर्ती मुखर्जीया आणि न्यायमूर्ती चंद्रसेखर अय्यर]

जमीनदार आणि भाडेकरू-विलीनीकरण-मोकरारी व्याजाच्या अनेक संयुक्त धारकांपैकी एक, लाखराज व्याजाचा काही भाग संपादन करणे-विलीनीकरण नाही-भाडेकरूंमध्ये विभागणी आंतर-भाडेपट्टीची एकात्मता, भाडेकरू, प्रभावित नाही.

जर पट्टाकार पट्टेदारचे संपूर्ण व्याज खरेदी करत, तर भाडेपट्टी विलीनीकरणाद्वारे संपते, परंतु मोकरारी व्याजाच्या अनेक संयुक्त धारकांपैकी एकाने लाखराज व्याजाचा भाग खरेदी केल्यास विलीनीकरण किंवा विलोपन होऊ शकत नाही

अनेक मोकरारीदारांमधील विभागणी कोणत्याही प्रकारे भाडेकरूच्या अखंडतेवर परिणाम करत नाही किंवा त्यातील प्रत्येक व्याजधारकाला वेगळ्या भाडेकरूचा स्वतंत्र धारक बनवत नाही आणि अशी विभागणी असूनही मोकरारीदार भाडेकरू किंवा संपूर्ण भाडे एका भाडेकरू म्हणून भरण्यासाठी जबाबदार राहतात.

व्हाईट वि. टिंडल (१३ एप. कॅस. २६३) संदर्भित.

दिवाणी अपील न्यायाधिकरण: १४ फेब्रुवारी, १९४६ रोजी पाटणा येथील उच्च न्यायालयाच्या निकाल आणि हुकुमनामावरून, १९३९ च्या शीर्षक दावा क्रमांक ९ पासून उद्भवलेल्या १९४२ च्या मूळ हुकुमनामा क्रमांक ११७ च्या अपीलमध्ये अपील:दिवाणी अपील क्र. १९५० चा ४०.

अपीलकर्त्यासाठी एस. सी. मिश्रा.

एन. सी. चॅटर्जी (पी. बी. गंगोली, त्यांच्यासोबत) उत्तरवादी .

न्यायालयाचा न्यायनिर्णय न्यायमूर्ती महाजन यांनी दिनांक ५ फेब्रुवारी १९५१ ला पारित केला:-

काही जमिनीच्या मालकीच्या संदर्भात अनेक घोषणा केल्याबद्दल आणि भाडे दाव्यासह पुढे जाण्यापासून उत्तरवादीने प्रतिबंधित करणाऱ्या आदेशासाठी प्रतिवादींच्या विरोधात अपीलकर्त्यांनी पलामूच्या अधीनस्थ न्यायाधीशाच्या न्यायालयात १९३९ च्या दावा क्रमांक ९ मधून अपील दाखल केले. हा दावा अधीनस्थ न्यायाधीशांनी निकाली काढला होता, परंतु अपील केल्यावर हा निर्णय पाटणा येथील उच्च न्यायालयाने उलटवला आणि अपीलकर्त्यांचा दावा फेटाळण्यात आला.

या प्रकरणाची ठळक तथ्ये पुढीलप्रमाणे आहेत: गाव दरहा हे त्यांचे पूर्वज लाखराज म्हणून पाठकांच्या कुटुंबातील होते. शंभर वर्षांपूर्वी पाठकांनी मोकरीमधील संपूर्ण गाव सिंघांच्या कुटुंबाच्या पूर्वजांना (प्रतिवादींच्या पहिल्या आणि दुसऱ्या पक्षाच्या) वार्षिक जामांत रु. 24 स्वाधीन केले. अखेरीस सिंग कुटुंबातील तीन शाखांवर मोकरी व्याज हस्तांतरित झाले, प्रत्येक शाखेला खालील प्रमाण मिळत होते: परमेश्वर दयाल आणि इतर, प्रतिवादींच्या पहिल्या पक्षाचा, सहा आनापर्यंत; बिशेश्वर दयाल सिंग, प्रतिवादींचा दुसरा पक्ष, आठ आनापर्यंत; आणि माधो सरन सिंग, दोन आनापर्यंत. त्यानंतर, याचिकाकर्त्यांचे वडील हिरानंद झा यांनी दुर्गानंद झा आणि धरम दयाल यांच्यासमवेत संयुक्तपणे माधो सरन सिंग यांचा दोन आनास हिस्सा विकत घेतला. हिरानंद झा यांच्यासाठी धरम दयाल हा केवळ एक बेनामीदार होता.

5 जून 1916 रोजी, बिशेश्वर दयाल सिंग यांनी देवलाल पाठक आणि इतरांकडून लाखराज व्याजामध्ये सहा आना समभाग खरेदी केले आणि 9 फेब्रुवारी 1917 रोजी त्यांनी मनदिल पाठक यांच्याकडून आणखी दोन आना समभाग खरेदी केले. या खरेदीमुळे त्यांच्याकडे आठ आनांच्या मर्यादेपर्यंतच्या लाखराज व्याजाची मालकी आली. त्याने आधीच मोकरीचे व्याज त्याच मर्यादेपर्यंत राखले होते, जे त्याला वारशाने देण्यात आले होते.

1917 किंवा 1918 साली हिरानंद झा आणि दुर्गानंद झा, ज्यांनी माधो सरन सिंग चे दोन आना मोकरी वयाज संपूर्ण गावातील रैयती वयाज भाड्याच्या हुकुमनामाच्या अंमलबजावणीत खरेदी केले आणि ते ताब्यात आले. अशा प्रकारे ते ग्रामीण जमिनीच्या दोन आना भागाचे मोकरीदार आणि सोळा आनाचे रैयतदार बनले.

1918 साली पालमौच्या अधीनस्थ न्यायाधीशांच्या न्यायदालनात अनेक गावांमध्ये असलेल्या आणि प्रतिवादींच्या पहिल्या आणि दुसऱ्या पक्षांच्या कुटुंबाशी संबंधित असलेल्या जमिनीच्या वाटपासाठी 1918 चा हक्काचा दावा क्रमांक 59 दाखल करण्यात आला. झा यांना खटल्यातील मालमत्तेच्या दाव्यामध्ये सह-भागधारक म्हणून खटल्यात प्रतिवादी म्हणून समाविष्ट करण्यात आले होते. हा दावा 1921 साली निकाली काढण्यात आला आणि अंतिम वाटणीत दरहा गावातील दोन आना भागाचे वाटप त्यांच्या बाजूने करण्यात आले. खतियन 1, 3 आणि 6 वगळता उर्वरित चौदा आना हिस्सा प्रतिवादींच्या पहिल्या पक्षकाराला देण्यात आला. हे तीन खतियन बिशेश्वर दयाल सिंग यांना देण्यात आले होते आणि त्या गावातील त्यांच्या व्याजाच्या उर्वरित भागाच्या बदल्यात त्यांना होलेया गावात काही मालमत्ता देण्यात आली होती. वाटणीच्या कार्यवाहीचा परिणाम असा झाला की प्रतिवादींचा पहिला पक्ष दरहा गावात चौदा आना मोकरी वयाज ठेवण्यात आला, बिशेश्वर दयाल सिंग यांचे हित मात्र तीन खातीयान पुरते मर्यादित होते आणि झा यांना त्यांच्या दोन आना भागासाठी मोकरीमध्ये स्वतंत्र वाटप मिळाले. असे दिसते की 1926 सालच्या सुमारास काही काळ लखराज व्याजधारक, म्हणजे पाठक आणि बिशेश्वर दयाल सिंग, सरकारला देय असलेला उपकर भरण्यात अपयशी ठरले होते. 17 ऑगस्ट 1926 रोजी, उपकर वसूल करण्यासाठी त्यांच्याविरुद्ध कारवाई करण्यात आली आणि 18 ऑक्टोबर 1927 रोजी प्रमाणपत्राच्या अंमलबजावणीत त्यांचे व्याज बिजैनंदन सहाय या व्यक्तीला विकण्यात आले. ही विक्री स्पष्टपणे लखराज व्याजाची होती. याची पुष्टी 19 डिसेंबर 1927 रोजी झाली आणि 10 मार्च 1928 रोजी विक्री प्रमाणपत्र जारी करण्यात आले. त्यानंतर 15 जुलै 1928 रोजी ताबा देण्यात आला. कामता प्रसाद नावाच्या व्यक्तीने ताबा मिळवला

होता, ज्याने 20 एप्रिल 1928 रोजी बिजैनंदन सहाय यांच्याकडून हे व्याज मिळवले होते. 1 मे 1933 रोजी, कामता प्रसादने गावातील आपले हित वादीकडे हस्तांतरित केले, अशा प्रकारे गावातील सोळा आना भागाचे मालक आणि दोन आना च्या रूपात संपूर्ण सोळा आनाचा वाटा आणि रियात यांचे मोकरीदार बनले.

21 सप्टेंबर 1934 रोजी, प्रतिवादींच्या पहिल्या पक्षाने, मोकरीदार म्हणून, वादी विरुद्ध रैयती भाड्याच्या थकबाकीसाठी दावा दाखल केला, ज्यामध्ये सहा आना वाट्याच्या मर्यादेपर्यंत 1338-39 एफ. या वर्षासाठी, आणि 14 आना वाट्याच्या मर्यादेपर्यंत 1340-41 एफ. या वर्षासाठी असा दावा केला गेला की वाटणीच्या हुकूमनाम्या नुसार त्यांना गावातील मोकरीदार व्याजात चौदा आना वाटा मिळाला. याचिकाकर्त्यांनी या खटल्याला विरोध केला, असा आरोप करत की बिशेश्वरचे मोकरीदार व्याज त्याने 1916-17 वर्षांमध्ये पाठकांकडून खरेदी केलेल्या लाखराज व्याजात विलीन झाले होते आणि सरकारच्या प्रमाणपत्रांतर्गत विक्रीद्वारे लाखराज आणि मोकरीदार या दोन्हीसह गावातील त्याचे संपूर्ण आठ आना व्याज वादीकडे गेले होते आणि प्रतिवादींचा पहिला पक्ष त्यांच्याकडून मात्र मोकरीदारीमधील सहा आना मर्यादेपर्यंत भाड्याचा दावा करू शकतो. ही याचिका नामंजूर करण्यात आली आणि प्रतिवादींच्या भाड्याच्या पहिल्या पक्षाच्या दाव्याचा संपूर्ण आज्ञापिती करण्यात आला. अपील आणि दुसऱ्या अपीलवर हा हुकूमनामा कायम ठेवण्यात आला. मात्र, हक्काचा प्रश्न खुला ठेवण्यात आला होता. फसली 1341 नंतरच्या वर्षासाठी भाड्याचा म्हणून चौदा आना हिस्सा वसूल करण्यासाठी प्रतिवादींच्या पहिल्या पक्षाने मोकरीदार म्हणून 1938 मध्ये आणखी एक दावा दाखल केला. सादर दाव्याचा परिणाम म्हणून, वादीयांनी हा दावा घोषणा आणि मनाईहुकूमसाठी आणला, सादर आरोपावरून की, बिशेश्वर दसनल सिंग यांचे आठ आना मोकरीदार व्याज त्यांच्या लाखराज व्याजात

विलीन झाले होते, प्रमाणपत्र विक्रीमुळे बिशेश्वर दयाल सिंग यांनी विलीनीकरणामुळे गावामधील लखराज आणि मोकरी या दोन्हीमधील आपले सर्व व्याज गमावले होते, 1921 सालचा वाटणीचा हुकुमनामा बेकायदेशीर होता आणि कोणत्याही परिस्थितीत, त्या हुकुमनाम्यानुसार प्रतिवादींच्या पहिल्या पक्षकाराला मात्र सहा आना मोकरी व्याज मिळाले आणि त्याला भाडेकरूकडून फक्त त्या मर्यादेपर्यंत भाडे वसूल करण्याचा अधिकार होता. प्रतिवादींना भाड्याच्या खटल्यात पुढे जाण्यापासून रोखण्याचा मनाईहुकूम दावा करण्यात आला होता. तक्रारीत असा आरोप करण्यात आला होता की, मोकरीदारांमध्ये खाजगी विभागणी झाली होती, ज्याच्या आधारे दरहा गावातील जमिनी मोकरीदारांच्या तीन गटांमध्ये वाटून घेण्यात आल्या होत्या, प्रत्येक संच स्वतःच्या स्वतंत्र आणि परिभाषित समभागांच्या स्वतंत्र ताब्यात होता. अशी विनंतीही करण्यात आली होती कि लखराज व्याज्यचे मालकांमध्ये, म्हणजेच एकीकडे बिशेश्वर दयाल सिंग आणि दुसरीकडे देवलाल पाठक, नेमन पाठक आणि सूरजनाथ पाठक यांच्यात आणखी एक विभागणी झाली होती, ज्याच्या आधारे परमेश्वर दयाल सिंग आणि इतरांच्या आणि हिरानंद झा आणि दुर्गा नंद झा यांच्या मोकरी पट्ट्यांमध्ये असलेल्या जमिनी देवलाल पाठक आणि इतरांच्या पट्ट्यांमध्ये आल्या, तर प्रतिवादींच्या दुसऱ्या पक्षाच्या मोकरी पट्टीत असलेल्या जमिनी त्यांच्या मालकीच्या लखराज पट्टीत आल्या आणि या विभाजनांचा परिणाम म्हणून प्रतिवादींच्या दुसऱ्या पक्षाचे मोकरी व्याज त्यांच्या लखराज व्याजामध्ये आणि प्रमाणपत्र विक्री अंतर्गत त्याचे संपूर्ण व्याज वादींना दिले.

न्यायचौकशी न्यायाधीशांनी असे म्हटले की, वडीने त्यांच्या याचिकेच्या परिच्छेद 5 आणि 8 मधील आरोप केलेले दोन्ही विभाजन सिद्ध झाले आहेत आणि बिशेश्वर दयाल सिंग यांचे मोकरी व्याज त्यांच्या लखराज व्याजामध्ये विलीन झाले आहे आणि प्रमाणपत्र विक्रीमध्ये खरेदीदाराने त्याचे संपूर्ण व्याज, लखराज आणि मोकरी दोन्ही, पाठकांच्या आठ आना लखराज व्याजासह मिळवले आहे आणि प्रतिवादींचा पहिला पक्ष गावातील सहा आना व्याजाचे मोकरीदार होते आणि त्या

मर्यादित ते त्यांच्या भाडे दाव्यात हुकूमनाम्याचे हक्कदार होते आणि चौदा आना वाट्याच्या मर्यादित भाड्यासाठी हुकूमनाम्याचा दावा करू शकत नाहीत. अपिलात उच्च न्यायालयाने असे म्हटले आहे की, वादीने आरोप केलेले कोणतेही विभाजन सिद्ध झाले नाही आणि आठ आनाचे मोकरी व्याज हे बिशेश्वर दयाल सिंग यांनी पाठकांसोबत संयुक्तपणे धारण केलेल्या सोळा आणांचे लाखराज हितसंबंधात विलीन होऊ शकत नाही. या निर्णयामुळे वादी दावा फेटाळण्यात आला.

याचिकाकर्त्यांच्या वकिलांनी या अपीलात असा युक्तिवाद केला होता की, उच्च न्यायालयाने वादीने परिच्छेद 5 आणि 8 मध्ये दोन विभाजने सिद्ध केलेले नाहीत, असे चुकीचे मत मांडले होते. असा युक्तिवाद अभिलेखण्यात आला की दस्तऐवजातील आणि तोंडी दोन्ही पुराव्यांमुळे दोन्ही विभाजनांची वस्तुस्थिती पूर्णपणे सिद्ध झाली आणि या विभाजनांच्या पार्श्वभूमीवर असे मानले गेले पाहिजे की बिशेश्वर दयाल सिंग हे आठ आना लाखराज व्याजाचे स्वतंत्र मालक झाले आणि त्या हितासाठी त्यांचे आठ आनाचे मोकरी व्याज विलीन झाले आणि प्रमाणपत्र विक्री अंतर्गत हे संपूर्ण व्याज खरेदीदाराकडे अंमलबजावणीसाठी गेले आणि तसे असल्याने, प्रतिवादींचा पहिला पक्ष मात्र त्यांच्या सहा आना मोकरी व्याजाच्या मर्यादित रियातांकडून भाडे वसूल करण्यासाठी दावा चालवू शकत होता.

आमच्या मते, हे अपील आमच्यासमोर उपस्थित केलेल्या किंवा खालील दोन न्यायालयांमध्ये विनंती केलेल्या पक्षांच्या सकारात्मक युक्तिवादांचा विचार न करता अल्प मुदतीवर निकाली काढले जाऊ शकते. वादीचे प्रकरण केवळ बिशेश्वर दयाल सिंग यांच्या आठ आना लाखराज व्याजाचे त्यांच्या मोकरी व्याजाशी विलीनीकरण करण्याच्या आरोपावर आधारित आहे. तथापि, आम्हाला असे वाटते की वादी त्यांच्या याचिकेत उघड केलेल्या तथ्यांसह विलीनीकरणाच्या सिद्धांताच्या वापरास वाव नव्हता. जर पट्टाकर पट्टेदारचे व्याज खरेदी करतो, तर भाडेपट्टी निःसंशयपणे संपते कारण तोच माणूस एकाच वेळी जमीनदार आणि भाडेकरू दोन्ही असू शकत नाही, परंतु अनेक पट्टेदारपैकी एकाने पट्टाकरच्या व्याजाचा मात्र एक भाग खरेदी केल्यास भाडेपट्टी नष्ट

होत नाही. अशा परिस्थितीत भाडेपट्टी आणि प्रत्यावर्तन एकसारखे म्हणता येणार नाही. हा वादीचा खटला होता की मौज दरहा मूळतः मोकरीमध्ये भाडेपट्टीच्या एकाच करारांतर्गत देण्यात आला होता आणि पट्टेदारचे व्याज वारसाहक्काने कुटुंबाच्या तीन शाखांमध्ये हस्तांतरित केले गेले होते, बिशेश्वर दयाल सिंग यांना संपूर्ण भाडेपट्ट्यामध्ये आठ आनाचे व्याज मिळत होते. त्यानंतर त्यांनी 1916 साली संपूर्ण प्रत्यावर्तनात सहा आनाचे व्याज आणि 1917 साली आणखी दोन आनाचे व्याज खरेदी केले. या खरेदीमुळे तो संपूर्ण लाखराजमध्ये मालकीचा काही प्रमाणात संयुक्त मालक बनला. ते, कितीही असले तरी, गावातील संपूर्ण लाखराज व्याजेचा किंवा त्यातील संपूर्ण मोकरीच्या व्याजेचा मालकीचे कधीच नव्हते. अशा प्रकारे, लाखराज आणि मोकरी हितसंबंधांच्या अधीन असलेल्या संपूर्ण मालमत्तेत पट्टेदार आणि पट्टेदार यांच्या हिताचे एकत्रीकरण झाले नाही आणि तसे असल्याने, बिशेश्वर दयाल सिंग यांचे मोकरी व्याजा त्यांच्या लाखराज व्याजामध्ये विलीन झाले नाही.

बिशेश्वर दयाल सिंग यांनी मात्र लाखराज व्याजाच्या काही भागांची खरेदी केल्याने भाडेपट्टी नष्ट होऊ शकली नाही किंवा त्याची अखंडता भंग होऊ शकली नाही कारण तो मोकरी व्याजाच्या अनेक संयुक्त धारकांपैकी फक्त एक होता. वादी यांनी आरोप केल्याप्रमाणे मोकरीदारांमधील मोकरी व्याजाच्या आंतर-विभाजनाने संपूर्ण भाड्याच्या देयकाच्या पट्टेदार म्हणून त्यांच्या दायित्वावर परिणाम होऊ शकत नाही, कारण कायद्यातील कुळवहिवाटचे अनेक भाडेकरू केवळ एकच भाडेकरू असतात आणि जमीन मालक म्हणून ते एक व्यक्ती तयार करतात, ज्याच्या प्रत्येक घटक भागाला संपूर्णतः काही समान अधिकार असतात आणि तो संपूर्णतः समान जबाबदाऱ्या पार पाडण्यास जबाबदार असतो. व्हाईट वि. टिंडल ⁽¹⁾ मधील लॉर्ड हॅल्सबरीच्या शब्दात, ज्या पक्षांना मृत्यू दिला जातो ते समान भाडेकरू म्हणून धारण करतात परंतु ते जे देण्याचा प्रसंगीदा करतात ते एक भाडे आहे, दोन भाडे नाही आणि प्रत्येकाने अर्धा भाडे नव्हे तर एक भाडे द्यावे. संपूर्ण भाडेपट्टीमध्ये भाडेकरू आणि

जमीनदार यांच्यात मालमत्तेची सहभागिता असते आणि जमिनीशी संबंधित सर्व करारांसाठी तो जबाबदार असतो. त्यामुळे कायदानुसार, मोकरी व्याजदराच्या आंतर-विभाजनाने भाडेपट्टीदाराच्या अखंडतेवर परिणाम होऊ शकला नाही आणि असे म्हणता येणार नाही की कथित वाटणीखाली बिशेश्वर दसदरल सिंग हे भाडेपट्टीच्या दुसऱ्या करारांतर्गत मोकरीदार बनले. अनेक पट्टेदारमधील अशी विभागणी सहसा भाडेपट्टीचा उपभोग घेण्याच्या सोयीसाठी केली जाते परंतु ती कोणत्याही प्रकारे भाडेकरूच्या अखंडतेवर परिणाम करत नाहीत किंवा प्रत्येक हितधारकाला वेगळ्या भाडेकरूचा स्वतंत्र धारक बनवत नाहीत. सध्याच्या प्रकरणात कुळवहिवाट तोडली गेली आणि जमीनदाराच्या विभाजनामुळे अनेक कुळवहिवाटी अस्तित्वात आले असा आरोपही नव्हता. त्याचप्रमाणे लखराज मालकीच्या अनेक मालकांमधील विभाजनाच्या आरोपांमुळे भाडेपट्टीच्या अखंडतेवर कोणत्याही प्रकारे परिणाम होऊ शकला नाही, कारण मालकीचे विभाजित मालक आणि विविध मालक यांच्यात मोकरी हितसंबंधात नवीन कराराचा आरोप नसला तरी. गावातील लखराज मालकी अजूनही एकच मालकी आहे आणि ती वेगवेगळ्या मालकीमध्ये विभागली गेली होती असा आरोप केला गेला नाही. सर्व मालक लखराजचे व्याज सरकारला उपकर भरण्यासाठी संयुक्तपणे जबाबदार असते आणि उपकर भरण्यात त्यांनी चूक केल्यामुळेच प्रमाणपत्र विक्रीमध्ये संपूर्ण लखराज व्याज विकले गेले. सदर स्थिति विशेष विलीनीकरणाच्या सिद्धांताच्या अंमलबजावणीसाठी आवश्यक असलेल्या कोणत्याही अटी वादपत्रांमध्ये केलेल्या आरोपांद्वारे सादर केल्या गेल्या नाहीत असे म्हटले जाऊ शकते. वादीच्या स्वतःच्या खटल्यात, प्रतिवादींच्या पहिल्या पक्षाच्या सहा आना हिताच्या संदर्भात भाडेपट्टी अजूनही जिवंत आहे आणि या परिस्थितीत, पक्षांमध्ये कोणताही नवीन करार, व्यक्त किंवा उपलक्षित, असा कोणताही आरोप नसतानाही, बिशेश्वर दयाल सिंगच्या आठ आना व्याजाच्या मर्यादेपर्यंत ती नामशेष झाली आहे असे मानणे शक्य नाही. पट्टेदारी कोणत्याही प्रकारे परतफेडीत बुडलेले नाही आणि लखराज आणि मोकरी व्याज दोन्ही अजूनही अबाधित आहेत.

वर दिलेल्या कारणांस आम्ही उच्च न्यायालयाच्या या निर्णयाशी सहमत आहोत की, बिशेश्वर दयाल सिंग यांचे मोकरीमधील हित त्यांच्या लाखराज व्याजामध्ये विलीन झाले नाही आणि प्रमाणपत्र विक्री अंतर्गत ते अंबलबजावणी खरेदीदाराकडे गेले नाही; तर दुसरीकडे, कौटुंबिक वाटणीमुळे ते प्रतिवादींच्या पहिल्या पक्षकाराकडे निहित होते आणि वादीच्या रियातांकडून चौदा आनाच्या वाट्यापर्यंत भाडे वसूल करण्यासाठी ते मोकरीदार म्हणून हक्कदार बनले. प्रमाणपत्र विक्रीमध्ये खरेदीदाराला आणि त्यानंतर वादीला जे काही दिले गेले ते केवळ पाठकांचे आणि बिशेश्वर दयाल सिंग यांचे लाखराज व्याज होते आणि असे होऊ शकत नाही की या विक्रीमध्ये एका न्यायनिर्णित क्रनोको इतर क्रनोकोच्या तुलनेत जास्त व्याज अमलात आणणाऱ्या खरीददाराला दिले गेले. विलीनीकरणाचा सिद्धांत खटल्याच्या तथ्यांना लागू होत नाही या आमच्या निर्णयाच्या दृष्टीने, वादीचा खटला अयशस्वी होणे अटळ आहे. त्यानुसार आम्ही असे मानतो की या अपीलाला कोणतेही तथ्य नाही आणि आम्ही ते खर्चासह फेटाळतो.

याचिका फेटाळण्यात आली.

अपीलकर्त्याचा प्रतिनिधी: एस पी वर्मा.

उत्तरवादीसाठी प्रतिनिधी: पी. के. चॅटर्जी.

अस्वीकरण

"या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या / तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरिता वापर करता येणार नाही. तसेच, इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरीता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणीकरिता वैध मानला जाईल."